

Onsrud 31.12.17

FORSLAG TIL NY LOV OM TROS- OG LIVSSYNSAMFUNN – HØRINGSUTTALELSE FORTIDSMINNEFORENINGEN

Forslaget til ny lov berører eierskapet og forvaltningen av kirkebyggene. Disse byggverkene utgjør svært viktig historie- og kulturarv knyttet til kirken gjennom 900 år. Kirkene representerer også viktig kulturarv sett i et bredere perspektiv. Kirkebygget var og er i stor grad fortsatt sentrum i lokalsamfunnet, både fysisk og kulturelt. Fram til 1900-tallet var kirkebygget det eneste fellesrommet der alle samfunnsgrupper var inkludert og hadde sin plass. Her finner du gjerne bygdas mest påkostede byggverk, og det ypperste innen håndverk og kunst. Kirkebyggene representerer store kulturhistoriske verdier både nasjonalt, regionalt og lokalt. Verdiene gir seg uttrykk som arkitektur, fremragende håndverk, interiør og kunst, og i form av plasseringen i landskapet og i samfunnet.

Kirkebyggenes sentrale betydning i vår kulturarv gjenspeiles i dagens forvaltning: ca 250 kirker er fredet, slik at kulturminneloven er sentral i forvaltningen av dem. 744 kirkebygg er listeført. Dette medfører at de forvaltes som kulturminner, som et samarbeide mellom eier og kulturminneforvaltningen. Erfaringene med denne ordningen har vist at balanse mellom vern og bruk er helt nødvendig for en god kirkebyggforvaltning. Samtidig er det på det rene at vedlikeholdssituasjonen for mange av landets verdifulle kirker er dårlig. Dette skyldes i hovedsak mangel på kompetanse og på penger. Det har lenge pågått en tautrekking om finansiering av de kulturhistorisk mest betydningsfulle kirkebyggene. Prosessen som vi nå er inne i må bringe en løsning på dette.

Nasjonalt ansvar

Gjennom etablert praksis er det stadfestet at både fredete og listeførte kirker er av nasjonal betydning, og dermed også et nasjonalt ansvar. Disse byggene må forvaltes med et langsiktig og nasjonalt perspektiv. Samtidig er det viktig at det opprettholdes et lokalt ansvar for vedlikehold, drift og bruk. Uten et slikt lokalt ansvar med tilhørende engasjement vil det være håpløst å sikre videreføring av verdiene. Dette må løses med langsiktige løsninger, men med gode overgangsordninger. I høringsdokumentene legges det opp til en løsning hvor de 744 listeførte kirkene vil miste den balanserte forvaltningen som nå utøves, som en konsekvens av endringene i eierskapet. En slik løsning vil få dramatiske konsekvenser for mange av Norges flotteste og historisk viktige byggverk og må unngås. Det bør være en selvfølge at de listeførte kirkene også videre sikres en status som tilsvarer listeføring.

Konkrete endringer

Vi konstaterer at det lenge har vært en konsensus om at bevaring av de kulturhistoriske verdiene i kirkene er viktig og ønskelig. Dette er også stadfestet gjennom flere saker i Stortinget. En ny lov må speile dette. Fortidsminneforeningen mener dermed at flere endringer må innarbeides i en ny lov for å sikre en god forvaltning av kirkebyggene fremover:

- Det må etableres en eierstruktur og forvaltning som både sikrer sentral og langsiktig styring og lokalt engasjement og forankring.
- De 744 kirkene som i dag er listeført må sikres vern både på kort og lang sikt. Også nye kirker må kunne omfattes av dette dersom den kulturhistoriske verdien tilsier det.
- Ved siden av en finansieringsløsning som skissert over må det settes i gang et særskilt bevaringsprogram for middelalderkirker i stein og særlig verdifulle kirker fra etter 1536.
- Forvaltningen må organiseres slik at den har god tilgang på kompetanse om hvordan eldre kirkebygg må ivaretas. Denne kompetansen må bestå av mange fagfelt, fra ren byggforvaltning til gjenstandskunnskap og konservatorer. Det må sikres at antikvarfaglig kompetanse brukes og vektlegges.
- Økonomi. Det må opprettes en egen statlig ordning som bidrar til finansiering av drift og vedlikehold av kirkebygg med anerkjent kulturhistorisk verdi. Dette kan ikke alene være avhengig av prioriteringer og inntekter innad i Kirken. Dette springer naturlig ut av kirkenes posisjon som felles kulturarv.
- I alt for stor grad bærer forvaltningen av kulturminner i dag preg av en skippertakstenkning, hvor bygninger veksler mellom istandsetting og stadier av forfall. Det er viktig at støtteordningene legges opp slik at de stimulerer til jevnt vedlikehold.
- Den eksisterende regelen om byggeforbud innenfor en sone på 60 meter rundt kirker utenfor byene må opprettholdes.

Mvh

For Fortidsminneforeningen

Ola H Fjeldheim (s)

generalsekretær